

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Асоціація університетів України
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська міська рада
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРІ»**

18-21 травня 2017 року

Місце проведення:

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса
2017**

СИМПОЗИУМ «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ»

КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Богущ А. М.

Університет Ушинського, Україна

В сучасній психолого-педагогічній освіті одним із інноваційних напрямів дослідження виокремився феномен «супровід» (психологічний, педагогічний, моніторинговий, методичний, соціальний, мовленнєвий, комунікативний тощо). У словникових джерелах супровід розглядається як «дія» за дієсловом «супроводжувати», «проводжати, супроводжувати, йти разом для проведення, проводжати, слідувати; «супровід – це те, що супроводить яку-небудь дію, явище ... товариство, оточення» [1, 3].

Отже, дитина дошкільного віку постійно перебуває в оточенні інших людей, як-от: батьків, вихователів, педагогів, однолітків, під впливом яких у неї відбувається не тільки процес соціалізації, а й розвиток усіх її психічних процесів, у тому числі і розвиток мовлення. У цьому зв'язку виникає потреба вести мову й про мовленнєво-педагогічний супровід розвитку мовлення дітей, оскільки дитина перебуває у середовищах з різним мовленнєвим потенціалом і навантаженням. Було визначено вплив різних типів середовища на розвиток мовлення дітей.

Вплив середовища на дитину не односторонній: дитина послідовно діє у системах «середовище-дитина-дорослий», «дитина-дорослий-середовище». Означена взаємодія зумовлює і розвиток усіх психічних процесів і функцій дитини, які пов'язані із середовищем, у тому числі і мови. Водночас певний рівень розвитку психічних процесів дозволяє дитині цілеспрямовано впливати на середовище і вносити свої зміни у процесі взаємодії з дорослими та іншими дітьми.

Розвиток мовлення дитини, виховання мовленнєвої культури, культури спілкування, формування мовленнєвої особистості і мовленнєвої поведінки багато в чому залежить від специфіки мовленнєвого супроводу середовища.

Під мовленнєвим середовищем розуміємо сукупність сімейних, побутових, соціально-педагогічних неорганізованих і цілеспрямованих умов спілкування дитини в системах «дорослий-дитина», «дитина-дорослий», «дитина-дитина».

Мовленнєве середовище, що оточує дитину, за своїм впливом на розвиток мовлення може бути стихійно-нестимульованим, стимульованим і актуальним.

Стихійно-нестимульованому мовленнєвому середовищу властивий пасивний супровід, пасивна мовленнєва взаємодія. Дитина сприймає мовлення дорослих і всіх мовців цього середовища таким, яким вона його чує. Стимульоване багатомовне мовленнєве середовище – це організований процес навчання кількох мов і розвитку мовлення на різних вікових етапах у навчальних закладах різного типу, що супроводжується педагогічно стимульованим мовленнєвим супроводом і взаємодією педагога і дітей.

Актуальне мовленнєве середовище – це максимально активна взаємодія дитини з іншими учасниками спілкування, – мовцями; це занурення дитину в активну мовленнєву діяльність в обмеженому соціокультурному просторі (музичні ранки, міжнаціональні свята; знайомство з національним одягом, посудом, їжею, етикетом тощо).

Під мовленнєво-педагогічним супроводом розуміємо створення психолого-педагогічних умов для взаємодії мовців у процесі спілкування у відповідному мовленнєвому середовищі, яке протікає на емоційно-позитивному тлі взаємодовіри, взаєморозуміння, що забезпечує ефективний розвиток мовлення і навчання дітей рідної мови.

Успішний розвиток мовлення дітей дошкільного віку, як засвідчило дослідження, залежить від мовної особистості вихователя, його професійної комунікативної підготовки. «Комунікативно-мовленнєвий супровід підготовки майбутніх фахівців ДНЗ» розуміємо як багатоконпонентне поняття, що обіймає взаємопов'язаний цикл психолого-педагогічних мовознавчих та фахових методичних дисциплін, спрямованих на розвиток і формування професійного українського мовлення майбутнього вихователя з урахуванням мовної специфіки регіону та мовленнєвого середовища навчального закладу.

Комунікативно-мовленнєвий супровід охоплює такі змістові блоки: лінгвістичний: ділова українська мова; психологічний: загальна психологія (теми «Особистість», «Діяльність»,

«Спілкування», «Мовлення»), дитяча психологія (тема «Розвиток мовлення і спілкування у дітей»), «Соціальна психологія» (тема «Спілкування»), «Педагогічна психологія» (тема «Навчальна діяльність»), спецкурс «Основи комунікативної лінгвістики»; педагогічний: педагогіка вищої школи і дошкільна педагогіка, методика викладання педагогічних дисциплін у ВНЗ, українське народознавство в ДНЗ; фахові методики: дошкільна лінгводидактика, методика навчання дітей української мови як державної, методика організації художньо-мовленнєвої діяльності в ДНЗ, методика розвитку мовлення дітей раннього віку, методика навчання дітей старшої групи елементів грамоти; спецкурси: «Комунікативно-мовленнєва діяльність вихователя дошкільного навчального закладу», «Мовна особистість вихователя дошкільного закладу», «Професійно-мовленнєва культура вихователя ДНЗ».

Феномен «Культурно-мовленнєвий супровід професійної підготовки майбутнього вихователя ДНЗ» складається з таких структурних компонентів: мотиваційний, когнітивно-змістовий, репродуктивно-діяльнісний, креативно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний.

Суб'єктами комунікативно-мовленнєвого супроводу професійної підготовки майбутніх фахівців виступили: викладачі, студенти різних національностей, лаборанти, магістранти, логопеди, вихователі ДНЗ, діти дошкільного віку.

Мотиваційний компонент передбачав сформованість у майбутніх фахівців позитивного ставлення до досконалого володіння українським мовленням професійного спрямування, інтересу щодо самостійного вдосконалення нормативного українського мовлення та професійної культури мовлення і спілкування у дітей дошкільного віку.

Когнітивно-змістовий компонент був спрямований на озброєння майбутніх фахівців відповідно до визначених змістових блоків лінгвістичними, психологічними, педагогічними, народознавчими та методичними знаннями з розвитку українського мовлення дітей та навчання їх української мови і культури спілкування в полікультурному середовищі. Знання з означеного блоку студенти набували під час лекцій, семінарів та самостійного здобуття знань у бібліотеках та мережі Інтернет.

Репродуктивно-діяльнісний компонент був спрямований на залучення студентів до практичних і лабораторних занять, участь їх в україномовних комунікативно-мовленнєвих тренінгах з використанням інноваційних технологій.

Креативно-діяльнісний компонент передбачав занурення студентів в активну україномовну креативно-мовленнєву та творчу комунікативну діяльність у процесі педагогічної практики та науково-дослідницької діяльності.

Оцінно-рефлексивний компонент комунікативно-мовленнєвого супроводу професійної підготовки майбутніх фахівців був спрямований на формування адекватної самооцінки і взаємооцінки власного українського мовлення і українського мовлення дітей; виховання об'єктивного самоставлення до набуття професійної україномовної мовленнєвої культури.

Відповідно до виокремлених компонентів було розроблено психолого-лінгвістичну характеристику україномовної комунікативно-мовленнєвої діяльності. На підставі означених показників було складено психолого-лінгвістичні характеристики україномовної комунікативно-мовленнєвої діяльності майбутніх фахівців у полікультурному середовищі на констатувальному та прикінцевому етапах.

Педагогічними умовами організації експериментального навчання виступили: занурення студентів в активну україномовну мовленнєву діяльність; орієнтація студентів на національну спрямованість навчально-мовленнєвої роботи в дошкільному закладі; збільшення питомої ваги «національного компонента освіти».

За результатами прикінцевого зрізу відбувались відчутні позитивні зміни за всіма показниками у студентів експериментальних груп. Так, до високого рівня сформованості української комунікативно-мовленнєвої компетенції піднялось 42% студентів (у контрольній групі цей рівень був відсутнім), на нормативному – стало 46% студентів (було 24%) і на допустимому рівні залишилось 12% (було 34%), критичний рівень був відсутнім.

Література

1. Бех І. Д. Психологічний супровід особистісно-зорієнтованого виховання / І. Д. Бех // Початкова школа. – № 4. – 2004.
2. Валитова В. Е. Психологическое сопровождение ребенка с детским аутизмом / Е. И. Валиова // Психология в детском саду. – № 2. – 2007.
3. Зінченко В. М. Організація психолого-педагогічного супроводу дитини в умовах дошкільного закладу // В. М. Зінченко // Дошкільна освіта – № 1 – 2004
4. Новий тлумачний словник української мови. – У 4 т. – Т. 4 – К. : Аконт, 1999.
5. Печенко І. Соціалізація та виховання особистості в дошкільному дитинстві / І. Печенко // Вісник ЛНПУ ім. Тараса Шевченка. – № 7. – 2008
6. Трубавіна І. М. Соціальний супровід неблагополучної сім'ї / І. М. Трубавіна. – К.: ДЦССМ, 2003.